

Περιεχόμενα

1. ΚΑΤΑΓΡΑΦΟΝΤΑΣ ΤΟΝ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΧΟΡΟ

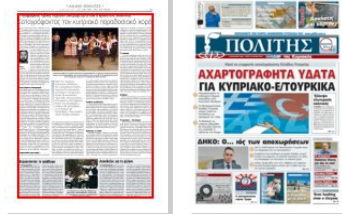
ΠΟΛΙΤΗΣ 02/08/2020 σελ.51

1. ΚΑΤΑΓΡΑΦΟΝΤΑΣ ΤΟΝ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΧΟΡΟ

Μέσο: ΠΟΛΙΤΗΣ

Ημ. Έκδοσης: . . . 02/08/2020 Ημ. Αποδελτίωσης: . . . 02/08/2020

Σελίδα: 51

Ο Λαογραφικός Όμιλος Λεμεσού επιστρέφει μετά από 8 χρόνια στις κοινότητες Καταγράφοντας τον κυπριακό παραδοσιακό χορό

Ένας κύκλος κλείνει αυτό το διάστημα για τον Λαογραφικό Όμιλο Λεμεσού και την οκταετή του προσπάθεια - η δεύτερη στη σαραντάχρονη ιστορία του - να καταγράψει στην αυθεντική του μορφή τον κυπριακό παραδοσιακό χορό. Αυτό τόνισε στην ομιλία του χθες βράδυ στον χώρο εκδηλώσεων της Ανώγειρας ο πρόεδρος του ομίλου και χοροδιδάσκαλος Κωνσταντίνος Πρωτοπαπιάς, τον πλαίσιο σειράς εκδηλώσεων του ομίλου που εντάσσονται στο Πρόγραμμα "Πολιτιστική Αποκέντρωση" των Πολιτιστικών Υπηρεσιών του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού. Ενώπιον του μπορούσαν να δεις ένα κοινό (κράμα από Ανώγειριτες και τα γύρω χωριά) το οποίο είχε κάθε λόγο να νιώθει περήφανο, διότι αρκετοί από αυτούς τη διετία 2012-13 παρέχουν στους χοροδιδασκάλους - ερευνητές πληροφόρηση για τον χορό και μετά από οκτώ χρόνια ο όμιλος επέστρεψε κοντά τους για να τους ενημερώσει, τόσο θεωρητικά, με ομιλίες και κείμενα ερευνών, όσο και πρακτικά, με την παρουσίαση παραδοσιακών χορών (κυρίως από νέους), για τα σημαντικά αποτελέσματα που προέκυψαν από την πληροφόρηση που έδωσαν. Ορέστωμε να πούμε ότι κορυφαίο σημείο της χθεσινής εκδήλωσης ήταν όταν στο τέλος εξελίχθηκε σε παραδοσιακό γλέντι, με τα μέλη του ομίλου να χορεύουν ανάμεσα με πληροφόρητες, πατώντας στα ίδια βήματα που τους χάραιζαν εκείνοι πριν από οκτώ χρόνια.

Του Πούλου Νεοφύτου

Ο αείμνηστος Βυρωνής Γεωργίου (αριστερά στη φωτογραφία) από το Πρασιτέ Κελλακίου αποτέλεσε σημαντική πηγή πληροφόρησης ώστε να μεταφερθούν οι αξίες του αυθεντικού παραδοσιακού χορού στους νεαρότερους χορευτές του Λαογραφικού Ομίλου Λεμεσού.

Αποτελέσματα καταγραφής

"Τη 40χρονη πορεία του, ο Λαογραφικός Όμιλος Λεμεσού προσεγγίζει τον κυπριακό παραδοσιακό χορό πολύπλευρα: από τη δεκαετία του '80 τον χορεύει, γλέντι με αυτόν, τον καταγράφει, τον μελετά, τον παρουσιάζει σε εκδηλώσεις στην Κύπρο και στο εξωτερικό", τόνισε στον "Π" ο πρόεδρος του ομίλου Κωνσταντίνος Πρωτοπαπιάς. "Επιστέγασμα της δράσης αποτέλεσε η διοργάνωση σε συνεργασία με τις Πολιτιστικές Υπηρεσίες του Υπουργείου Παιδείας και του ΤΕΠΑΚ του Προγράμματος Κατάρτισης Δοσκαίων Παραδοσιακού Χορού το 2012-13. Οι σπουδαστές του προγράμματος, χοροδιδασκαλοί από διάφορους ομίλους της Κύπρου, μελέτησαν και κατέγραψαν τον χορό σε διάφορες κοινότητες, όπως εδώ που βρισκόμαστε απόψε, στην Ανώγειρα. Το 2014 διοργανώσαμε ομοίως καταγραφές με θέμα τον κυπριακό παραδοσιακό χορό και παρουσιάστηκαν οι εργασίες. Το 2018 κυκλοφόρησε ο τόμος με όλο το πρωτογενές υλικό με καταγραφές και συνεντεύξεις από 106 πληροφόρητες. Το υλικό ψηφιοποιήθηκε με τη συνεργασία της βιβλιοθήκης του ΤΕΠΑΚ και είναι διαθέσιμο στο διαδικτυακό μέσω της ιστοσελίδας <http://laografikoslemesos.cit.ac.cy>". Παράλληλα σημειώσαμε ότι αυτή η σειρά εκδηλώσεων, που άρχισε το Σεπτέμβριο του 2014 και θα ολοκληρωθεί στις 20 Σεπτεμβρίου στον Λουβαρά, σηματοδοτεί το κλείσιμο ενός κύκλου, αφού ο όμιλος επιστρέφει στις κοινωνίες των χωριών για να παρουσιάσει τα αποτελέσματα της πληροφόρησης που έδωσαν το 2012-13: τόμος με εργασίες, ψηφιοποιημένο αρχείο, αλλά και παρουσίαση χορών - κυρίως από νέους - μπλοκασμένων με τη γνώση που έδωσαν οι πληροφόρητες. "Κλείνουμε αυτόν τον κύκλο, επιστρέφουμε για να τον ευχαριστήσουμε και να τους τιμήσουμε", συμπλήρωσε.

Η πεμπουσία του χορού

Ζητώντας από το πρόεδρο του Ομίλου να μας δώσει

Μετά την Ανώγειρα, αντίστοιχες εκδηλώσεις του Λαογραφικού Ομίλου Λεμεσού θα συνεχιστούν σε Κοιλάνι (7 Αυγούστου), Άρσος (8 Αυγούστου), Τρεις Ελιές (13 Αυγούστου), Επταγώνεια (4 Σεπτεμβρίου), Πάχνα (11 Σεπτεμβρίου), Κλήρου (18 Σεπτεμβρίου) και Λουβαρά (20 Σεπτεμβρίου). Ώρα έναρξης: 20.00. Είσοδος ελεύθερη

κάποια βασικά συμπεράσματα που εξήγαξαν από τη συγκεκριμένη έρευνα, καθιστώντας το συγκεκριμένο υλικό "φάρο" για το μέλλον, αναφέρει, μεταξύ άλλων, στην πεμπουσία του κυπριακού παραδοσιακού χορού, που είναι ο αυτοσχεδιασμός. "Άντρες και γυναίκες χορεύουν ξεχωριστά, πλην του χορού του ανθρώπου στον γέμο", πληροφορείται επικολογώντας τόσο δεδομένα από πληροφόρητες που είχαν προσωπικά βιώματα σε ποικίλες περιστάσεις χορού, όσο και παλιό οπτικοακουστικό υλικό. "Οι άντρες χορεύουν κυρίως τους Αντρικούς Καρτζιλαριές (Πρώτο, Δεύτερο, Τρίτο, Τροσιδίστο, Τέταρτο, Πέμπτο ή Μπαλό), Συρτό και Ζεϊμπέκικο. Μπορεί να χορεύουν το δρεπάνι, την τασιό, τον αρπαπέ της καντήλας, Καρατορή και Μάντρα. Να αναφέρουμε, επίσης, το Μαστιρέν, το Πιπέριν, τον Νικολή. Από την άλλη, οι γυναίκες χορεύουν κυρίως Γυναικείους Καρτζιλαριές, Συρτό, Καλαματιανό και ενίοτε ευρωπαϊκούς χορούς, όπως πόλκα, βαλς και άλλους. Και στους άντρες και

στις γυναίκες χορεύει αποκλειστικά ένα ζευγάρι και ακολουθά το επόμενο ζευγάρι. Στον Γυναικείο Συρτό, σε μερικές περιοχές μπορούν να χορεύσουν και περισσότερες γυναίκες σε κύκλο". Παρά το αυστηρό πλαίσιο του χορού (ένα ζευγάρι κάθε φορά, ποτέ άντρας και γυναίκα μαζί) ο κάθε χορευτής και χορεύτρια δημιουργεί και αυτοσχεδιάζει. "Ο χορός έχει προσωπική σφραγίδα του χορευτή, ο οποίος είναι αυτοδίδακτος. Αντιγράφει άλλους χορευτές, συνήθως πιο παλιούς και ανάλογα με το πόσο μακριά είναι, επινοεί και εκτελεί τα δικά του τσαλίμια", εξηγεί.

Σταθμοί μετάλλαιης

Η εικόνα που βλέπουμε στις μέρες μας στις παρουσιάσεις παραδοσιακού χορού από τα συγκροτήματα, τα οποία σήμερα αποτελούν τους μόνους διαχειριστές του, δεν συνάδει, όπως συμπεραίνεται, με το πλαίσιο που περιέγραψε. "Την καπάντα αυτή τη βλέπουμε συχνά στις σημερινές τηλεοπτικές εκπομπές", παρατηρεί. "Για να κανονισθούν", τονίζει, "τους λόγους που οδήγησαν σε πολλές περιπτώσεις στη μετάλλαιη του κυπριακού παραδοσιακού χορού, θα ήταν καλό να δοούμε το "ταξίδι" του, αρχίσις γενομένης από τις αρχές του 20ου αι., απ' όπου έχουμε στοιχεία τόσο από τους πληροφόρητες, οι οποίοι τη δεκαετία του '80 αναποκρίθηκαν στο κάλεσμα του Ομίλου, όσο και από βιβλιογραφία ή ομοίως οπτικοακουστικό υλικό".

Ορόσημο το 1960

"Ακολούθως μιλούσαμε να θέσουμε ως πολύ σημαντικό ορόσημο το 1960, έτος σύστασης της Κυπριακής Δημοκρατίας. Τότε κάνουν την εμφάνισή τους τα πρώτα χορευτικά συγκροτήματα, κυρίως σε λαϊκές οργανώσεις και σε εθνοκόρονα σωματεία", αναφέρει. Μέχρι τότε οι Κύπριοι χορεύουν σε πανηγύρια, ενώ στην καθημερινότητα ο χορός γινόταν σε καφενεία και οικογενειακές συνάξεις. Ορισμένα κοντά στο '60, όταν σε πόλεις και σε μεγάλες κοινότητες συγκροτούνται οι πρώτες χορευτικές ομάδες, ο χορός διδασκείται σε αίθουσες διδασκαλίας και πρότυπο, σύμφωνα με τον κ. Πρωτοπαπιά, αποτελεί ο χοροδιδάσκαλος. Και προσθέτει: "Οργανώνονται οι πρώτες παραστάσεις και

συμμετοχές σε φεστιβάλ του εξωτερικού. Ιδιαιτέρη αναφορά να κάνουμε στον Γρηγόρη Ασωιάτη, ο οποίος διδάσκει σε χορευτικές ομάδες. Ενδεικτικά, αναφέρουμε το χορό της Στάρας, ο οποίος είναι καθαρά δική του επινόηση και δεν είναι παραδοσιακός χορός. Αξίζει να γίνει αναφορά και στα γνωστά χοροδράματα που παρουσιάζει το Συγκροτήμα Καλλιτεχνών Λύσης, ΣΥ.ΚΑ.ΛΥ., με πρωτεργάτη τον Κωστή Κωστή. Την καινοτομία του Ασωιάτη ενστερνίζονται και άλλοι χοροδιδασκαλοί και χορογράφοι φησίζοντας ομαδικούς χορούς. Την εμφάνισή τους κάνουν και οι μικτοί χοροί. Άντρες και γυναίκες για πρώτη φορά χορεύουν μαζί Συρτό Μικτό και Σούστα".

Τι χάσαμε

"Συνεπώς η χορογραφία, παρόλο που γίνεται αποδεκτή από την πλειοψηφία των χορευτών που συμμετέχουν σε συγκροτήματα, εντούτοις καταργεί τα βασικά χαρακτηριστικά του παραδοσιακού μας χορού. Πρώτο: άντρες και γυναίκες χορεύουν πλέον μαζί. Δεύτερο: Ο χορός από απομικτός ή σε ζευγάρια γίνεται ομαδικός. Τρίτο και σημαντικότερο: Εξασθενεί ο αυτοσχεδιασμός. Ορισμένα συγκροτήματα σε μια εμφάνισή τους μπορεί να παρουσιάσουν μικτούς χορούς, ασαζόμενα τα νέα ήθη, αλλά και απομικτός διατηρώντας παραδοσιακό πλαίσιο. Χρήζει, όμως, αναφοράς το γεγονός ότι την ίδια περίοδο που αναπτύσσεται η χορογραφία σε αίθουσες των χοροδιδασκαλείων (περίπου από το '60 μέχρι το '90), στις κοινότητες, όπου μπορούμε να πούμε ότι λειτουργεί ακόμα ο κυπριακός παραδοσιακός γέμος, ο χορός παραμένει αναλλοίωτος διατηρώντας την παραδοσιακή του μορφή. Παρατηρείται, επίσης, το φαινόμενο ένας χορευτής που συμμετέχει σε ένα συγκρότημα να χορεύει σε εκδηλώσεις τις χορογραφίες που διδάχτηκε, όμως στο γλέντι ενός γάμου να χορεύει αυτοσχεδιάζοντας".

Εισβολή

Χρονολογικό ορόσημο για τον Κωνσταντίνο Πρωτοπαπιά αποτελεί και το 1974. Τα γεγονότα της εισβολής και της κατοχής και η αναγκαστική μετακίνηση πληθυσμών αλλάζοντας τον δημογραφικό χαρακτήρα του νησιού και διαφοροποιούν τη σύνθεση της τοπικής κοινωνίας. "Πλέον πώς σε μία κοινότητα και συναντώ τις χορευτικές παραδόσεις ντόπιων και προσφύγων, ορελιτώνες να καταγράφω ερευνητικά και τις δύο, εντοπίζοντας, κάποτε, και το σμιζμό τους", σημειώνει, για να συμπληρήσει ότι τα θάμβρα αποτελέσματα της εισβολής επιρρέασαν, πέρα από δημογραφικά, και πολιτιστικά την Κύπρο.

Τουρισμός - τηλεόραση

"Τρίτος σταθμός για τον κυπριακό παραδοσιακό χορό αποτελεί η τουριστική ανάπτυξη που αρχίζει στις δεκαετίες του '80 - '90 και συμβαδίζει με τη βιομηχανική. Τα χορευτικά συγκροτήματα μιλούν στα ξενοδοχεία και τις τουριστικές ταβέρνες, με αποτέλεσμα να αρχίσει ο χορός να οδηγείται μέχρι και στον ξεπεσμό σε κάποιες περιπτώσεις. Εμπορευματοποιείται και αρχίζει να συναντάς εκπαιδώς σε πολλές πιχτές: στις στολές, στα μουσικά όργανα, στον τρόπο που χορεύεις. Και στο τέλος τι έγινε; Απλά φορούσαν μια βράκα και μια φορεσιά μπροστά στον τουρίστα που αναζητούσε την ψυχλαγνία. Μιλάμε για τουριστικοποίηση του χορού. Παράλληλα, αυτή την περίοδο περνάμε σε ένα άλλο μεγάλο κεφάλαιο, που είναι η τηλεόραση. Αρχίζει το ΠΙΚ και εντάσσει σε χοροδράματα και κυπριακά σκετες των παραδοσιακών χορών. Πάλι με εκπαιδώς, που δυστυχώς πέρασαν και στην αντίληψη του κοινού ως ο κανόνας ενός δθην αυθεντικού παραδοσιακού χορού".

Θεραπεύοντας το πρόβλημα

Ο Λαογραφικός Όμιλος Λεμεσού μέσα από συνεχή έρευνα και επί τόπου καταγραφές, επεδίωξε να αναδείξει τα γνήσια χαρακτηριστικά του παραδοσιακού χορού. Σύμφωνα με τον κ. Πρωτοπαπιά, έφερε στις πρόβες και στις παραστάσεις τους οργανώνοντες παραδοσιακούς χορευτές από διάφορες κοινότητες. "Εξαιρετική αναφορά ορελιώμε στους αείμνηστους Βυρωνή Γεωργίου από το Πρασιτέ Κελλακίου και Μιχάλη Κουλουμνη από την καθεχόμενη Λύση. Οι χορευτές αυτοί, μαζί και με άλλους, χόρεψαν δίπλα στους νέους χορευτές μεταδίδοντάς τους το ήθος και τις αξίες που μεταφέρει ο πα-

ραδοσιακός χορός. Ευτυχώς, εκτός από τον Λαογραφικό Όμιλο Λεμεσού, και άλλοι Όμιλοι απομακρύνθηκαν από τη χορογραφία και κρατούν το χορό όπως μας παραδόθηκε, προσαρμόζοντάς τον στα πλαίσια ενός Ομίλου. Είμαστε περήφανοι, γιατί ως Λαογραφικός Όμιλος Λεμεσού διοργανώσαμε το Πρόγραμμα Εμπόρρωσης Δοσκαίων Παραδοσιακού Χορού τη διετία 2012-13 μαζεύοντας στα ίδια έθρανα 35 χοροδιδασκάλους από διάφορα μέρη της Κύπρου. Έγιναν μεθρήσια, βιωματικά εργαστήρια, γλέντια και επισκέψεις σε διάφορα πανηγύρια και εκδηλώσεις στον ελλαδικό χώρο", αναφέρει.

«Η πεμπουσία του κυπριακού παραδοσιακού χορού είναι ο αυτοσχεδιασμός», τονίζει στον «Π» ο πρόεδρος του ομίλου και χοροδιδάσκαλος Κωνσταντίνος Πρωτοπαπιάς.

Αισιόδοξος για το μέλλον

"Ο παραδοσιακός χορός έχει παρελθόν, το οποίο μπορούμε να προσεγγίσουμε μέσα από διάφορες καταγραφές, έρευνες και συστηματική μελέτη και ορελιώμε να το σεβαστούμε πάντοτε", τονίζει ο κ. Πρωτοπαπιάς. "Έχει παρόν μέσα από τα διάφορα χορευτικά συγκροτήματα και τις ομάδες χορού. Έχει και μέλλον μέσα από όλα αυτά τα παιδιά που οι γονείς τα εμπιστεύονται στους Όμιλους της Κύπρου. Εφόσον ο παραδοσιακός γέμος έχει εκλείψει, ο χορός στα πανηγύρια και στα καφενεία δεν υπάρχει (πλην ελαχίστων εξαιρέσεων), ορελιώμε εριες να δημιουργηθούν συνθήκες, στις οποίες οι χορευτές να μπορούν να εκφραστούν ελεύθερα μέσα από την μουσικοχορευτική παράδοση του τόπου μας. Τα κυπριακά γλέ-

ντια δίνουν την ευκαιρία στους χορευτές να χορεύουν ελεύθερα, να αυτοσχεδιάσουν και να εκφραστούν. Φέρνουν κοντά τους νέους μαζί με τους μεγαλύτερους. Είναι με αίσθημα αισιόδοξίας που μπορούμε να σημειώσουμε το γεγονός ότι νέα παιδιά και σπουδασμένοι μουσικοί παρασηγνούν την κυπριακή μουσική παράδοση. Ο χορός και η μουσική του τόπου μας άρχισαν τα τελευταία χρόνια να μπαίνουν σε ταβέρνες και καφενεία. Σε αρκετές περιπτώσεις, κυρίως στις κοινότητες, αλλά και στις πόλεις, στις πλατείες των χωριών και των εκκλησιών οι παραστάσεις των χορευτικών συγκροτημάτων εξελίσσονται σε παραδοσιακό γλέντι με τη συμετοχή όλης της κοινότητας, όπως απόψε στην Ανώγειρα".